

ODKRIVANJE PRAVE AMERIKE

Amerika seveda ni bila odkrita le enkrat. Krištof Kolumb nima recimo prav nobene povezave z zahodnim delom ZDA. Ta celina se je dolgo »odkrivala« z naše »evropejske« strani in še v bližnjem 19. stoletju je bilo potovanje na njen zahodni del pravi podvig, ki se ga ni lotil vsakdo. Kaj šele nekdo, ki je ravnokar preživel Atlantski ocean v malce večji kadi. Zato si moral biti iz posebnega testa. Ljudje, ki so se odpravili na mukotržno potovanje preko Skalnatega gorovja ali preko neskončnih puščav ali celo okrog kompletne Južne Amerike, so morali imeti res prekleto dober razlog. Tisti, ki so bili vajeni težkega životarjenja že v Evropi, so verjetno pričakovali, da težje ne more biti in da vse grozote poti odtehta tisti košček lastne zemlje, ki naj bi jih čakal na cilju. Če pa obstaja možnost, da te na tem koščku zemlje čaka še košček zlata, potem je popotovanje že bolj upravičeno.

In kaj točno človeka čaka danes na koncu večurnega, nekje na pol udobnega leta proti zahodu Ameriške celine? Preprični smo, da je povprečni popotnik še vedno bogato nagrajen za svoj trud. Kalifornija in njene sosede so namreč daleč najzanimivejše države ZDA. To vedo tudi Američani sami, saj tu še vedno konča mavrica in začnejo ameriške sanje, ne pa v kakšni Iowi ali Dakoti. V Kalifornijo se z izjemo New Yorka in morda Miami odpravi vse kar je atraktivnega, nadarjenega, posebnega, drugačnega, odštekane ali pa izumetničenega, kričečega in odpadnega iz drugih »normalnih« področij Združenih držav.

In kaj lahko vidimo popotniki iz drugih dežel? Popotovanje po »divjem« zahodu Amerike – Kaliforniji, Arizoni, Utah in Nevadi je še vedno popotovanje v kavbojske filme Johna Forda, čeprav se namesto v kočiji popotnik pelje v podobno velikem »maxi-vanu«. Število sopotnikov je podobno, vaš voznik ima na glavi klobuk in zunaj skozi steklo se, sicer nekoliko hitreje kot včasih, premika podobna pokrajina peska in skal, grmičevja in trdoživih dreves, suhih rečnih strug in mogočnih ter čudovitih kanjonov, ki jih je čas v zadnjih par stoletjih le malo spremenil. Narava tukaj meri čas v desetisočletjih in tako staroselci, pionirji, zlatokopi, šerifi in banditi, kot tudi mi, današnji popotniki, smo le kratka, skorajda nepomembna epizoda.

Človek pa je seveda v določenih središčih zahoda pustil svoj pečat, predvsem v gradnji urbanih kolosov, ki so - nekateri bolj in nekateri manj uspešno - pripomogli k atraktivnosti tega dela sveta. Mesto, kot je recimo San Francisco, sicer del urbane gmote okoli istoimenskega zaliva, te nikakor ne more pustiti ravnodušnega, saj ima kljub kratkemu času obstoja izjemno barvito, v bistvu prav mavrično zgodovino. Marsikatero evropsko mesto z mnogo starejšim datumom nastanka ne premore na svojem portfoliu toliko raznovrstnih dogodkov, ki so vsi pustili gubice na današnjem obrazu mesta. In ta obraz je še vedno dobrodušen in strpen, domač in prijazen tako za evropske kot za azijske prišleke, kljub temu da vse zgodbe, ki so povezane z mestom, nimajo srečnega konca.

Za tiste ki bi radi bili »cool« recimo, ni boljšega mesta kot je San Francisco, ali če povemo bolj natančno, barčka Vesuvio poleg uličice Jacka Kerouca. In še bolj natančno, v zgornjem nadstropju se v kotu nahaja en sam samcat stol, na katerem lahko sedi tako »cool«, da ti noge nonšalantno bingljajo ven skozi okno. Pivo je sicer med dražjimi v mestu, a ko se enkrat prebiješ na ta stol, je spodobneje popiti kakšno drago pivce več, kot pa preprosto brez boja prepustiti prestol. Kričeča mladina iz Iowe, ki se spodaj po ulici vozi v odprti limuzini, do neke mere povsem razumljivo predvideva, da je njihovo početje čista »cool«-minacija. Mogoče res, toda le do trenutka ko se njihov poražen

pogled ne ustavi na tebi, ki si del tiste poze na tistem stolu, v tistem lokalu v tem mestu, ki je središče planeta Cool.

San Francisco je mesto, ki ljudem prinese nasmeh na obraz. Celo njegove stolpnice so »sexy«. Njegovi mostovi in valovite ceste, barvite lesene hiše in zeleni parki, mogočni naravni zaliv z otoki in pacifiške plaže ponujajo toliko razglednih točk s fotogeničnimi panoramami, kot verjetno nobeno drugo mesto na svetu. Fotografiji ga enostavno morajo vzljubiti.

Nekatera mesta po svetu niso prijazna do tujcev. San Francisco je mesto tujcev – prišleki so tukaj domačini. Hitro ti zleze pod kožo in tudi marsikateri Slovenec, ki vsak večer gode kako je najlepše doma, dobi občutek, da bi tu mogoče celo lahko živel. K temu pripomore tudi to da so ljudje na splošno po kalifornijsko sproščeni, zagoreli in dobro formirani, hkrati pa ne tako patetično fiktivni kot recimo v Los Angelesu, kjer jih veliko sploh ne živi, ampak le igra vlogo v svojem filmu. Sicer tudi tu živijo in delajo ljudje iz filmske industrije a vendar so ti, ustrezno okolju, samosvoji geniji, kot recimo Francis Ford Coppola ali George Lucas.

Pa še nekaj je. Vedno je lažje zaupati mestu, ki ga lahko prehodiš peš. In San Francisco je čudovito obvladljiv tudi za pešce. Torej za začetek potovanja po Kaliforniji in zahodu ZDA je najbolj primerno prav mesto, ki se mu zlahka podajo izrazi kot so »sexy« in »cool«. Težje ga je zapustiti in se odpraviti po poti naprej. Pomaga pa, če veš da te na poti čaka še mnogo čudovitih postankov.

Severno od San Francisca, takoj čez znameniti most Golden Gate, je ob zgornji obali zaliva nastalo področje, ki se zlahka kosa s katerimi koli vinogradniškimi centri na svetu. Napa in Sonoma in višje Santa Rosa so brez sramu posegle po industriji, ki ji ni bilo mišljeno, da bi bila ameriška. Pa je. Sicer na tipični ameriški način, kjer se ne obremenjujejo s tradicijo in pravili. Narava poskrbi za meglo, vlažnost in obilo sonca, tako da je končni produkt čisto spodoben, sladek, piten in poceni. Biti vinogradnik tukaj ni nekaj, kar bi prehajalo od očeta do sina po dinastični liniji (čeprav se najde kakšna izjema), ampak je bolj dodatni hobi milijonarjev. Sonoma je tudi drugače čudovito zgodovinsko mestece z ogromnim osrednjim kvadratnim trgom ali plazo, okoli katere je nekaj starejših stavb mehiškega izvora. Saj ne, da bi bilo težko ugotoviti, da je nekoč Kalifornija za krajši čas pripadala Španiji in potem Mehiki - Mehičanov je namreč povsod ogromno in španski jezik govori vsaj tretjina prebivalcev.

Izraz zgodovinski je tukaj treba jemati z rezervo, saj bi recimo v istem letu, ko je bila v Sonomi zgrajena prva stavba, kakšen ponosen slovenski župan proslavljal že bogve katero obletnico mesta z lokalno žlahtno kapljico, ki bo šele začela krojiti zgodovino Sonome. Ta najstarejša stavba je Misija, ki je hkrati tudi zadnja, 21. religiozna postojanka na Kraljevi poti, ki se je vila vzdolž obale od Mehike proti severu.

Sacramento, ki je ljubiteljem košarke znan po tem da tam dobro igra Slovenec Beno Udrih, prej pa sta še bolj uspešno igrala Srba Divac in Stojaković, je seveda prestolnica države, vendar prestolnice v ZDA ne pomenijo nič posebnega. Še najbolj zanimiv je njen stari del, ki je seveda ustrezno turistično popravljeno. Kljub vsemu pa se je lepo sprehoditi po lesenih pločnikih in si ogledati stari parnik - paddle-boat. Sacramento je blizu epicentra, kjer se je začela zlata mrzlica. Podjetnost prvotnih jenkijev pa najbolje uteleša prvi milijonar Sam Brennan, ki je najprej pokupil in prigrabil vse zaloge krampov in lopat, nato pa začel v svojem glasilu na glas razglašati to največjo skrivnost, da se je v Ameriški reki odkrilo zlato. Pravijo, da so zaslužili vsi tisti, ki so služili od zlatokopov, najmanj pa ti, ki so dejansko kopali.

Zanimivo je tudi to da je manj znana »srebrna« mrzlica, ki se je zgodila desetletje za zlato mrzlico, dejansko tista, katere zasluži so gradili San Francisco in druga mesta.

Sierra Nevada je gorstvo, ki sicer na določenih delih obilno preseže vse naše očake, a vendar nimaš občutka da se z avtom dvigneš tako visoko. Nekaj je seveda zato, ker se dolgo dvigaš po sredozemski flori in redkokdaj vidiš sneg tudi v zimskih in pozno jesenskih potovanjih. Tu je domovanje najmogočnejših živih bitij na naši zemlji. Ogromna drevesa pa so hkrati tudi v prvi jakostni skupini najvišjih in najstarejših bitij na svetu. Na tem potovanju se veliko govori o presežkih in prav je tako. Ljudje se tukaj večkrat najdemo pred spoznanjem, kako mali in nepomembni smo iz določene perspektive. In ko takole gledaš v to drevo, v gospoda Shermana, ki je živel že v času pred našim štetjem, te upravičeno zadane ponižnost.

Lahko bi tudi rekli, da se potovanje v tem osrednjem delu prevesi v potovanje po Naravnih parkih presežkov. Dolina smrti, kamor se zavije z glavne poti med Los Angelesom in Las Vegasom, vsekakor sodi v to skupino. Ogromna in tiha dolina, pusta pa vendar ne povsem opustošena, nas tiho opazuje tistih nekaj ur vožnje, ki je potrebnih, da se vidi vsaj nekaj njenih razglednih točk. Recimo točka »80 metrov pod morsko gladino« na 100 metrskem nanosu čiste kuhinjske soli. Ali pa točka s katere se vidi paleta kamnin mavričnih barv od rdeče do zelene ali pa točka s katere kot otroci strmimo v peskovnik z ogromnimi kupčki prazgodovinske lave. Učbeniki geologije nam sicer pojasnijo, da je bilo tu nekoč notranje morje in da je sedaj najbolj suho področje ZDA, ampak v vmesnem času je bil na delu največji umetnik – narava in njeni pojavi.

Ista zgodba se z le manjšo spremembo v barvah in oblikah ponovi v vseh kanjonih držav Utah in Arizone. Po kričečem Las Vegasu, ki ga je treba doživeti - da verjameš da obstaja - se namreč nadaljuje pokrajina Amerike, ki jo najbolj poznamo iz filmov. »Mese« so kot ogromne pečene mize, ali bolje rečeno torte, in reke kot sta Virginia in Colorado so z vztrajnim rezanjem naredile globoke kanjone. Bryce kanjon je skodela iz katere gledajo rožnati stebriči, ki nosijo ime »hoodoo« in med katerimi lahko baje brez problema izgubite tudi kravo. Zion je pogled z dna kanjona na ogromne vršace, ki še najbolj spominjajo na naše Alpe. In če bi imeli več apnenca in manj peščenca v svoji sestavi, bi se lahko počutili kot doma. Seveda samo dokler ne bi zagledali bizonov, kako se mirno pasejo ob cesti. Preko rezervata Navajo indijancev, ki so največji narod staroselcev v ZDA, se spustimo proti Velikemu kanjonu. Da so se bili tudi Indijanci prisiljeni spremeniti, najlepše povedo kar dimni signali, ki sporočajo da Navajo Power Plant, ogromna termoelektrarna deluje in polni žepe plemena. Hkrati pa seveda onesnažuje Očeta Nebo in Mati Zemljo. Ampak to je že druga zgodba.

Pravijo, da je Veliki kanjon že vsakdo videl na sliki in na filmu. Ni res, Veliki kanjon lahko vidiš in doživiš le v živo. Nobena elektronska škatla ali papir ga ne more predstaviti v vsej njegovi mogočnosti. Ena petina Slovenije prekrita s kanjoni – več kot celotna Štajerska. Reka Colorado bi pri nas naredila kanjon od Kopra do Madžarske meje in še malo čez do Balatona. Beseda Veliki je na mestu.

Ker ga je težko doživeti tudi takole, z roba kanjona, je vsekakor primeren način krožno potovanje s helikopterjem ali letalom in pa obisk kinematografa IMAX ki pove zgodbo o odkritju kanjona in te popelje v notranjost, za katero bi drugače moral porabiti veliko več dni kot jih je na voljo.

Na tem odkrivanju zahoda ZDA je res poudarek na naravi in prav je tako, popotnik si vsekakor raje spočije oči na tihožitju narave kot pa na pregretem ritmu kapitalizma, ki peha ljudi na vsakodnevno pot k uspehu. Uspeha se nadejajo ljudje ki trumoma

obiskujejo kasinoje v Las Vegasu, uspeha se nadejajo ljudje v L.A.-ju, ki vsako jutro do 10. ure spustijo v zrak toliko plina CO2, kot manjša Alpska država v nekaj letih.

Vendar je treba kakšno besedo nameniti tudi tema dvema velemestoma na naši poti. Las Vegas, mesto ki ga je zgradila mafija za zabavo, je danes hotelski velikan in le redko katero mesto se lahko kosa z njim po številu hotelskih sob. Največji hoteli imajo zlahka na razpolago več sob kot cela Ljubljana. So pa hoteli sami hkrati tudi glavna atrakcija mesta, kar je še posebej zanimivo. Če nimaš Eifflovega stolpa, Beneških lagun ali domišljijjskih gradov, si jih pač zgradiš.

Los Angeles je urbani kolos, ki je prekrit s plastjo smoga in prav vsi obiskovalci ga izpostavijo kot najslabši člen verige na tem potovanju. Vendar je hkrati mesto ki ga je nemogoče izpustiti ali zaobiti. Tu in tam se najde kakšen njegov del, kot recimo Santa Monica ali očiščeni Hollywood, kjer je lahko celo prijetno. Vendar ostaja dejstvo, da je to mesto problemov. Preveč ljudi, mnogo preveč avtomobilov, preveč sanj, preveč revščine, preveč kriminala, preveč policije, preveč vsega. Mesto ki ima toliko prihodkov, je hkrati nemogoče voditi kot uspešno podjetje. Je vedno v rdečih številkah in največkrat je le korak od tega da počni, tu in tam pa je še korak dlje. Los Angeles je industrijski gigant ki je zaživel v času 2. svetovne vojne. Ima vse vrste industrij, od petrokemične, ladjedelniške, letalske in vesoljske industrije, preko kemičnih in prehrabnenih industrij do glasbene, televizijske in filmske industrije. In prav slednje so razlog, da ljudje še vedno trumoma prihajajo sem iskati svoj film.

Kaj na koncu reči o zahodu ZDA in predvsem Kaliforniji. Morda vsak od nas prihaja sem iskati svoj film? In mogoče je zdaj ravno pravi čas, saj v Ameriki vlada zaupanje, da bo novi predsednik prinesel novosti na marsikaterem področju, ki je zadnjih 8 let sevalo z negativnimi vibracijami. In da bodo Američani dobili nazaj nekaj »točk«, ki so jih pri večini pripadnikov drugih narodov v tem času izgubili.

Kakorkoli že, vsekakor je zanimivo odkrivati to deželo presežkov, ki se sama ustrezno imenuje Big Country in ki res vse jemlje po principu večje je boljše. Sicer tudi sami v zadnjem času spoznavajo, da gre velikost v obe smeri, v plus in minus, z enako velikimi koraki.

Naj zaključimo na pozitivni noti, namreč, da avtomobilski plini le niso krivi za vse tegobe Kalifornije. Dolina San Joaquin v osrednji Kaliforniji ima namreč več glav goveda, kot je prebivalcev Slovenije z našimi kravami vred. In te krave spustijo v zrak več nevarnega plina, kot vsi avtomobili na istem področju.

Krive so torej krave. In kavboji.

